

Uvod → Od nade do Harambea

U periodu koji je prethodio izboru Baraka Obame za predsednika 2008. godine, njegovu poruku nade javno je i sa popriličnim entuzijazmom u onlajn prostoru prenosio veliki broja liberala, koji su bili radi da pokažu svoju ljubav prema prvom crnom predsedniku, i uzbuđeni zato što su se osećali kao deo pozitivnog masovno-kulturnog trenutka. Nakon Džordža V. Buša, koji je vodio ratove u Iraku i Avganistanu i predstavljao sramotu za obrazovane ljude zbog svog južnjačkog stila, gafova i gramatičkih grešaka poznatih kao „bušizmi“, osećaj srama među američkim liberalima u tom periodu dočaran je u knjigama poput *Belih gluperdi* Majkla Mura.

Njegova potpuna suprotnost – Barak Obama – bio je artikulisana, sofisticirana, erudita i kosmopolita. U medijskom spektaklu koji je pratio njegov izbor za predsednika, Opra je plakala, Bijonse pevala, a masa mladih, vernih obožavatelja slavila. Čak su i ledena srca onih koji se na političkom spektru nalaze znatno levlje od Demokratske stranke bila privremeno otopljena u masovnom izlivu pozitivnosti i nade, u ostvarenju egalitarnog sna.

Hilari Klinton je 2016. godine plesom u televizijskom šou Elen Dedženeris pokušala da ponovi

ovu formulu, iznova regrutujući Bijonse, uveravajući gledaoce u svoju sklonost ka ljutom sosu i privlačeći slavne feministkinje, poput Lene Danam, svojim sloganom „Ja sam uz nju“. Međutim, umesto trijumfa, ona je postala predmet sprdnji i podsmeha među velikom onlajn publikom sa celog političkog spektra. Nakon što je oštro optužila novi desničarski pokret, nastao u internet dobu, da je deo Trampove „šake jada“, iz masovnih onlajn redova onih koji su bili predmet njenih komentara kolektivno su eksplodirali mimovi, prozivke i proslave.

Kako smo od tih iskrenih optimističnih dana prikazanih u mejnstrim medijima došli do onoga što imamo danas? Ova knjiga pokriva taj period iz perspektive internet kulture i supkulture prateći onlajn kulturne ratove koji su tada, ispod vidokruga i radara mejnstrim medija, vođeni oko pitanja feminizma, seksualnosti, rodnog identiteta, rasizma, slobodnog govora i političke korektnosti. Oni nisu bili nalik na kulturne ratove iz 60-ih i 90-ih godina, koje su vodile uglavnom starije kohorte moralnih i kulturnih konzervativaca protiv nadolazećeg talasa kulturne sekularizacije i liberalizma među mladima. Ova onlajn odmazda bila je u stanju da mobiliše neobičnu avangardu tinejdžera gejmera, ljubitelja anima koji pod pseudonimima postuju svastike, ironične *South Park* konzervativce, antifeminističke zafrkante, štreberske napasnike i trolove koji proizvode mimove, čiji su mračni smisao za humor i ljubav prema transgresiji-radi-same-transgresije doveli do toga da je praktično nemoguće razaznati koje političke stavove oni zastupaju a šta je od svega toga bila samo zabava „radi LOL-ova“. Oni su u svojoj opskurnosti bili ujedi-

njeni ljubavljui prema ismevanju iskrenosti i moralnim samolaskanjem u onome što je za njih delovalo kao izandali liberalni intelektualni konformizam, koji teče od liberalnog političkog establišmenta do nešto militantnijih sprovodnika novih senzibiliteta, od najluđih ćoškova Tamblra do politika u univerzitetkim kampusima.

U tom periodu primetna je i smrt onoga što je preostalo od senzibiliteta masovne kulture, u kojoj je i dalje postojala mejnstrim arena i mejnstrim smisao za kulturu i javnost. Trijumf trampizma predstavljao je i pobeđu u ratu protiv mejnstrim medija, koje danas prezire većina prosećnih glasaća, i ironičnih internet supkultura sa desnog i levog političkog spektra, koji se podjednako distanciraju i od omraženog mejnstrima. Danas, ako ste bejzikara [*basic bitch*, žargonski izraz za prosećnu, obićnu devojkui – *prim. prev.*], normalac ili pripadnik korumpiranih mejnstrim medija, pokazivanje zaostale neupućenosti odraziće se katastrofalno na vašu karijeru. Umesto toga, uočljiva je pojava novog tipa antiestablišmentskog senzibiliteta koji se izražava kroz određenu vrstu uradi sam kulture mimova i korisnićki generisanog sadržaja, koje su nekadašnjii iskreni vernicii sajber utopije uzdizalii ceo niz godina, a da nisu ni sanjali kakav oblik će poprimiti.

Uporedite prve izbore koje je dobio Obama, u kojima su poklonicii društvenih medija reprodukovalii danas ćuveni, ali zapravo zvanićni plavo-crveni portret novog predsednika na kom je u dnu ispisana reć HOPE [nada] – koji je osmislio umetnik Šepard Feri a zvanićno odobrila Obamina kampanja – sa eksplozijom bezoćne mim kulture koja je zbunila mejnstrim

medije tokom poslednjih izbora, kada su Fejsbuk stranica Bernie Sanders' Dank Meme Stash [Štek masnih Berni Sanders mimova] i sabredit The Donald [*subreddit*, forum u okviru Redit platforme koji se bavi specifičnom temom – *prim. prev.*] određivali ton izborne trke za mladu i tek politizovanu generaciju, a mejnstrim mediji očajnički pokušavali da uhvate korak sa supkulturnim zafrkantskim stilom kako bi se prilagodili dvema novonastalim antiestablišmentskim strujama levice i desnice. Pisci poput Manuela Kastelsa i brojni komentatori iz miljea oko magazina *Wired* obavestili su nas o dolasku umreženog društva, u kom će stari hijerarhijski modeli biznisa i kulture biti zamenjeni mudrošću gomile, rojem, kolektivnim umom, građanskim novinarstvom i korisnički generisanim sadržajem.

Dok stari mediji odumiru, a čuvari kulturalnog senzibiliteta i bontona bivaju smenjeni, shvatanje da je popularni ukus nešto što opstaje zahvaljujući neznatnoj kreativnoj klasi danas konstantno kaska za viralnim onlajn sadržajima iz opskurnih izvora, dok su potrošači kulturne industrije zamenjeni proizvođačima instant sadržaja koji su neprestano onlajn. Godina 2016. možda će ostati zapamćena kao godina kada je popustio stisak mejnstrim medija u formalnoj politici. Procvetalo je hiljade Tramp Pepe mimova i Tviter trol koji je iskazivao otvoreno neprijateljstvo prema mejnstrim medijima i establišmentu obeju političkih partija – snagator veći od života – osvojio je Belu kuću bez njihove pomoći.

Jedna od prvih značajnijih pukotina u mejnstrim senzibilitetu internet kulture bilo je pojavljivanje videa *Kony 2012*. Možemo da mapiramo putanju do-

minantnih stilova koja se kreće od vrline do cinične nerazumljive ironije, otprilike od videa *Kony 2012* do eksplozije Harambe mimova 2016. godine. Namera filma *Kony 2012* bila je da promoviše dobrotvornu kampanju „Stop Kony“ [„Zaustavite Konija“], čiji je cilj bio da se do kraja 2012. godine pomogne u hapšenju ugandanskog vojskovođe Džozefa Konija. Film je imao više od 100 miliona pregleda i postao je toliko popularan da je jedno istraživanje pokazalo da je polovina mladih Amerikanaca čula za video samo nekoliko dana nakon što je objavljen, što je dovelo do pada veb-sajta. Magazin *Time* ga je nazvao najviralnijim videom ikada napravljenim. Na Fejsbuku i Tviteru, mnogobrojna mlađa publika sa Zapada, koja je inače indiferentna prema aktivnostima ugandanskih ratnih zločinaca, šerovala je video sa dodatim urgentnim, emocionalnim uzvičnicima, što bismo danas cinično nazvali „signaliziranjem vrline“.

Međutim, kampanja i sam video su postali predmet kritike od strane Ugandanaca, eksperata za taj region, pa čak i šefova država. Počele su da pristižu osude videa za preterano pojednostavljivanje, neistinitosti, emotivne manipulacije i „slektivizam“ [*slacktivism*, mlitavi aktivizam – *prim. prev.*] – sada već odomaćeni pejorativ koji se naziva i „klikativizam“. Masovno prikazivanje filma u Ugandi naišlo je na podsmehe i napade, jer su gledaoci bili besni što se film fokusira na američke filmadžije, a zapostavlja Konijeve žrtve. Kritičari sa Zapada koji su bili željni priznanja za svoju vrlinu požurili su da razotkriju nedovoljnu vrlinu filma *Kony 2012* i njegovih mejnstrim pristalica.

Zatim, dok je film još bio na vrhuncu slave, re-

ditelj filma Džejson Rasel je uhapšen i zadržan na psihijatrijskoj proceni nakon što je u javnosti doživeo nervni slom koji je zabeležen kamerom i objavljen. I taj slučaj je pretvoren u viralni video u kom se Rasel pojavljuje go u javnosti, viče i pada na zemlju, masturbira i vandalizuje automobile.

Cela „Kony priča“ je vrtoglavom brzinom prošla već dobro poznatu putanju, od mejnstrim vrline do kompetitivne vrline u vidu zapaljivih komentara, a zatim i do sramote i *Schadenfreude*-a, što će postati standardna matrica mračnih onlajn spektakala u godinama koje su usledile. Mnogi od onih koji su iz najboljih namera šerovali video sada su ga sramežljivo uklanjali sa neta. Iskrena, pozitivna, zajednička briga je za samo nekoliko dana ustupila mesto mračnoj strani povratka nativističke, unapred monetizovane, anonimne internet kulture koju karakteriše *Schadenfreude*, duboki cinizam i sada već nezaustavljiva moć javnog poniženja kao vida viralne zabave.

Do početka 2016. godine, nakon nekoliko ponovljenih ciklusa sličnih slučaju *Kony 2012* – od vrline do sramote – duh dubokog nihilističkog cinizma i reaktivne ironije isplivao je na površinu mejnstrim internet kulture, dok je apsurdni forumski humor u vidu internih šala postao dominantan. Kada je iste godine, nakon što je dete upalo u kavez u zoološkom vrtu u Sinsinatiju a gorila po imenu Harambe upucana, otpočeo je uobičajeni ciklus javnog onlajn iskazivanja besa u vidu kompetitivnog signaliziranja vrline. Potrešeni i zgroženi ljudi u onlajn prostoru isprva su krivili roditelje deteta za smrt gorile, neki su čak potpisali peticiju da se roditelji krivično gone zbog zane-marivanja deteta. Međutim, ubrzo je preovladala neka

vrsta lakoumne ironične sprdnje praćena spektaklom na društvenim medijima. Harambe mim ubrzo se pretvorio u savršenu parodiju sentimentalnosti i apsurdna zapadne liberalne performativne politike i karakteristične onlajn masovne histerije.

Istoga dana kada je post o incidentu dospao na naslovnu stranu Redit vesti, na veb-stranici change.org pokrenuta je peticija pod imenom „Justice for Harambe“ [„Pravda za Harambea“], koja je privukla stotine potpisa i zahtevala od vlasti da optuže roditelje deteta za smrt Harambea. Nedugo zatim počeli su da kruže heštegovi #JusticeForHarambe i #RIPHarambe. Osmišljene su parodije u vidu pesama u kojima je Harambe ubačen u tekst, a borbeni poklič „Dicks Out For Harambe“ [„Vadite kurčine za Harambea“] ubrzo je postao popularan zahvaljujući komičaru Brendonu Vordelu.

Harambe je počeo da se pojavljuje na šaljivim, sentimentalnim portretima voljenih poznatih ličnosti koje su umrle 2016. godine, poput Princa i Dejvida Bouvija. Jedan američki srednjoškolac snimljen je u kostimu gorile na prvoj fudbalskoj utakmici sezone kako vuče drugog studenta po podu, kao što je Harambe koji je vukao dete pre nego što su ga upucali. Zoološki vrt je uputio molbu proizvođačima mimova da prestanu da koriste Harambe hešteg i da ih više ne bombarduju tvitovima i porukama. Mimovi su se proširili po mejnstrim medijima nakon što se na televiziji MSNBC u živom prenosu ispred Demokratske nacionalne konvencije pojavio mladić sa plaketom „Bush did Harambe“ [„Buš je izveo Harambea“], što je jasna referenca na „truther“ [istinašku] teoriju zavere o napadima 11. septembra 2001. godine.

Met Kristman, jedan od autora Chapo Trap House podkasta, koji predstavlja samosvestan proizvod savremene onlajn kulture prezasićene ironijom, nesentimentalno ali ispravno je sumirao stvari: „Popularnost šala o Harambeu dokaz je da ljudi žele da se smeju povodom smrti, ali se osećaju loše zbog toga“. Kristman je takođe u jednom podkastu naglasio da je Harambe manija zaživela tek nakon masakra u noćnom gej klubu u Orlando, koji je izveo ubica koji se zakleo na odanost ISIS-u.

Ironičan i šaljiv odgovor na tragedije koje su imale veliku medijsku pažnju već dugo je uobičajena stvar unutar onlajn trolovske kulture, ali Harambe je bio prvi slučaj koji je privukao pažnju velikog broja ljudi u onlajn prostoru koji su želeli da budu deo te interne šale. On je postao toliko viralan zato što se, između ostalog, pojavio u trenutku kada je specifični stil neduhovite, licemerne i uobražene medijske sentimentalnosti dostigao tako apsurdan nivo da je prethodno opskuran, ironičan i ciničan stil ismevanja, kao vid kontraudara, polako postajao mejnstrim internet kulture.

Iako je dobro funkcionisao kao apsurdna parodija i bio prihvaćen od strane ironičara sa leve i desnice, stvari su počele da se komplikuju zato što je taj otuđeni humor, kao i u mnogim drugim slučajevima, omogućavao da se neke, zaista opake stvari prikriju velom ironije. Na primer, na Harambea su se pozivali oni koji su u kampanji mržnje maltretirali zvezdu filma *Ghostbusters* (2016) Lesli Džouns, koja je dobijala uglavnom anonimne pretnje i koju su poredili sa gorilom. Ona je pretrpela taj niz uvreda nakon što je Majlo Janopulos, engleski gej konzervativac koji je postao

slavan u krugovima alternativne desnice, tvitovao niz uvreda na njen račun u kojima je pored ostalog izjavio da „liči na crnca“. Otpočela je kampanja uznemiravanja uperena protiv nje zato što se usudila da se nađe na Majlovom nišanu, pa je između ostalog njena veb-stranica hakovana, a njene nage slike počele su da kruže internetom.

S obzirom na to da je Harambe mim postao favorit među zlostavljačima na alternativnoj desnici, da li onda možemo reći da je u pitanju stari dobri rasizam prerušen u dobro znanu internet satiru, budući da je on bio najprivlačniji onima koji su nastojali da ismevaju liberalni senzibilitet? Ili je u pitanju dobra parodija jedne isprazne histerije i fejk politike liberalne internet kulture? Da li oni koji su upleteni u te mimo-ve uopšte znaju šta im je bila početna motivacija i da li su oni sami bili ironični ili nisu? Da li je moguće da su oni istovremeno ironične šaljivdžije i iskreni saučelnici u medijskom fenomenu?

Haker čiji je nalog na Tviteru @prom hakovao je nalog direktora zoološkog vrta u Sinsinatiju, Tejna Mejnarda, i sa njega tvitovao hešteg #DicksOutForHarambe. Kada su ga pitali koji motivi stoje iza tog čina, on je za *New York Daily News* rekao da „ni sam nije siguran“ zašto je hakovao taj nalog izjavivši: „U trenutku kada se to desilo bio sam ljut na lika koji ga je upucao“.

Upravo u tom ironično-šaljivom lavirintu značenja u kom su se odvijali onlajn kulturni ratovi, Donald Tramp je pobedio na izborima, a ono što se danas zove alternativna desnica dospelo je u žižu javnosti. Svaki bizaran događaj, novi identitet i neobično supkulturno ponašanje koji su postali zapaženi i zbunili

opštu javnost – od „aderkinova“ [*otherkin*, supkultura ljudi koji se izjašnjavaju kao delimično ili potpuno ne-ljudi – *prim. prev.*] do desničarskih mimova o žapcu Pepeu – mogu se shvatiti kao odgovor na odgovor na odgovor, gde svaki od njih predstavlja ljutitu reakciju na postojanje onog drugog. Trampovski proizvođači mimova su svoj stil rušenja tabua i protivljenja političkoj korektnosti podigli na viši nivo kao odgovor na korisnike Tamblra koji transgresuju rodne norme, a koji su zatim i sami postali osetljiviji i ubeđeniji u postojanje rasizma, mizoginije i hetero-normativne opresije u svetu koji se nalazi izvan okrilja njihove onlajn supkulture. Istovremeno, „jadnici“ [*deplorables*], od trampovskih trolova do pripadnika alternativne desnice, vide lojaliste Hilari Klinton ukorenjene u identitetske politike na Tamblru i intersekcionalističku levicu sa univerzitetskih kampusa koja se protivi slobodnom govoru kao potvrdu njihovog podjednako mračnog pogleda na zapadnu civilizaciju koja se brzo urušava, jer su se obe strane sve više odvajale od kulturnog mejnstrima koji ne liči na neku od ovih turobnih vizija stvrnosti.

Nekada opskurna kultura prozivki na levisi, koja je proistekla iz tamblrovskih identitetskih politika u kampusima, dostigla je svoj vrhunac u periodu kada je svaka aktivnost – od jedenja nudli do čitanja Šekspira – proglašavana za „problematičnu“ i kada su čak i najsvakodnevniji činovi posmatrani kao „mizoginija“ ili „belački suprematizam“. Dok su tabui i antimoralne ideologije sazrevali u mračnim ćoškovima anonimnog interneta, deanonimizovane [*de-anonymization*, strategija rudarenja podataka u kojoj se anonimni podaci upoređuju s drugim izvorima podataka kako

bi se identifikovao anonimni izvor podataka – *prim. ur.*] medijske društvene platforme, na kojima većina mladih ljudi danas po prvi put razvija svoje političke ideje, postale su panoptikon u kom većina živi u strahu od nadzora nekog uvređenog organizatora javnog sramoćenja. Na vrhuncu svoje moći, takva strašna prozivka, bez obzira na to koliko je vaša transgresija bila minorna, može vam uništiti reputaciju, karijeru ili život. Pojedine inkarnacije onlajn levice i desnice koje postoje danas nesumnjivo su proizvod tog čudnog perioda ultrapuritanizma. Ova opskurna politička inicijacija postala je formativno iskustvo cele jedne generacije i ostavila je trag na mejnstrim senzibilitetima, pa čak i na samom jeziku.

Histerične liberalne prozivke su stvorile plodno tlo za negativne onlajn reakcije u vidu nesmotrenog ismevanja i protivljenja političkoj korektnosti, što je najbolje oličeno u liku Majla Janopulosa. Međutim, nakon što su godinama vikali vuk, prozivajući svakoga da je „beli suprematista“, od ušeceranih pop zvezda do Džastina Trudoa, a one koji nisu „Uz nju“ nazivali seksistima, pravi vuk je konačno došao u vidu samoproklamovane bele, nacionalističke, alternativne desnice koja se skrivala unutar onlajn armije ironičnih, šaljivih trolova. Figure sa alternativne desnice koje su postale slavne u tom periodu napravile su svoje karijere razotkrivanjem apsurdnosti onlajn identitetskih politika i postojeće kulture olakog izricanja optužbi za mizoginiju, rasizam, ejblizam, fetfobiju, transfobiju itd. Međutim, samo je jedna strana doživela da oflajn lik iz njihovih redova preuzme kancelariju predsednika SAD, i samo jedna strana u svojim redovima neguje fejk ironično *Sieg Heil* salutiranje, otvoreno bele

segregacioniste, mizoginiste i rasiste ispunjene istinskom, ponekad ubilačkom mržnjom.

Pre nego što su otvoreni rasisti sa alternativne desnice postali poznati, nešto umereniji mejnstrim desničari su im povlađivali, pisali pohvale na *Breitbart*-u i drugim mestima, dovodili ih na svoje Jutub programe i promovisali na društvenim mrežama. Ipak, kada je nešto kasnije Majlova karijera doživela iznenadnu imploziju, ovi im nisu uzvratili istu uslugu, što je, po mom mišljenju, možda predstavljalo presedan za budućnost u kojoj će nestašni, transgresivni alt-desničari nevoljno igrati ulogu korisnih idiota za one koji imaju ozbiljnije političke ciljeve. Ako u predstojećim godinama naraste ova mračna, antisemitska, rasno-segregacionistička ideologija, sa svojom vizijom budućnosti koja podrazumeva nasilje, odgovornost za ulogu koju su u tome odigrali moraće da preuzmu oni koji su doprineli da desnica postane atraktivna.

Ova knjiga predstavlja pokušaj da se mapiraju onlajn kulturni ratovi koji su formirali politički senzibilitet jedne generacije, kako bismo mogli da dobijemo uvid i shvatimo onlajn bitke koje bi u suprotnom bile zaboravljene, ali koje su ipak, od majušnih opskurnih supkulturnih početaka do mejnstrim javnosti i političkog života uopšte, na značajan način oblikovale kulturu i ideje prethodnih godina. U knjizi ću pokušati da postavim savremene kulturne ratove u odgovarajući istorijski kontekst i da razdvojim stvarnost od performansa, materijalno od apstraktnog i ironično od fejk ironičnog, ako je tako nešto uopšte i dalje moguće.